

Μεταφρασμένες περιλήψεις

Translated abstracts

Μετάφραση στα ελληνικά: Δήμητρα Παπασταύρου

Ο Émile Jaques-Dalcroze ως διορατικός πρωτοπόρος της Νευρολογικής Μουσικοθεραπείας

Eckart Altenmüller & Daniel S. Scholz

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Émile Jaques-Dalcroze (1865-1950) στην εκπαιδευτική του μέθοδο μάθησης και βιωματικής εμπειρίας της μουσικής μέσα από την κίνηση, δηλαδή στη Ρυθμική Dalcroze, προέβλεψε σύγχρονες νευροεπιστημονικές έννοιες. Ανέπτυξε την ιδέα της αισθητηριοκινητικής ενσωμάτωσης που σχετίζεται με τη μουσική εμπειρία κι έτσι συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάδειξη της Νευρολογικής Μουσικοθεραπείας. Εδώ, υπό το πρίσμα των σύγχρονων νευροεπιστημών, σχολιάζουμε τις ιδέες του σχετικά με την εκπαίδευση και την ενσωμάτωση δίνοντας έμφαση σε νέα δεδομένα που σχετίζονται με τη δυναμική της πλαστικότητας του εγκεφάλου και την ύπαρξη των κατοπτρικών νευρώνων [mirror neurons]. Όταν μαθαίνουμε να παίζουμε ένα μουσικό όργανο, γρήγορα αναπτύσσονται ακουστικό-κινητικές αναπαραστάσεις και με το παίξιμο του μουσικού οργάνου οι αναπαραστάσεις αυτές αποτελούν τη βάση της αποκατάστασης των νευρολογικών βλαβών. Τα τελευταία χρόνια, το θεωρητικό υπόβαθρο της νευρο-αποκατάστασης έχει διευρυνθεί μέσα από την αναδυόμενη ιδέα της ενσωμάτωσης. Στο πνεύμα αυτής της διεύρυνσης περιγράφουμε μια θεραπευτική προσέγγιση που χρησιμοποιεί την ηχητική απεικόνιση των κινήσεων των χεριών ασθενών με εγκεφαλικό επεισόδιο που έχει σκοπό να βελτιώσει τον έλεγχο της κίνησης του παραλυτικού χεριού και να υποστηρίξει τη συναισθηματική και σωματική ευεξία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

πλαστικότητα του εγκεφάλου, Ρυθμική Dalcroze, ενσωμάτωση, πολυ-αισθητηριοκινητική ενσωμάτωσης, νευρολογική μουσικοθεραπεία, εγκεφαλικό επεισόδιο

Ο **Eckart Altenmüller** είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στο κλασικό φλάουτο, ενώ κατέχει μεταπτυχιακό (MD) και διδακτορικό δίπλωμα (PhD) στη νευρολογία και τη νευροφυσιολογία. Από το 1994 είναι τακτικός καθηγητής, πρόεδρος και διευθυντής του Ινστιτούτου Μουσικής Φυσιολογίας και Ιατρικής των Μουσικών [Institute of Music Physiology and Musicians' Medicine (IMMM)] του Πανεπιστημίου Μουσικής, Θεάτρου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης [University of Music, Drama and Media] στο Ανόβερο της Γερμανίας. Συνεχίζει την έρευνά του πάνω στις κινητικές διαταραχές των μουσικών, καθώς και στην κινητική, ακουστική και αισθητηριακή έκφραση της μάθησης και των συναισθημάτων, ενώ παράλληλα διευθύνει μια κλινική για μουσικούς εξωτερικούς ασθενείς.

E-mail: eckart.altenmueller@hmtm-hannover.de

Ο **Daniel S. Scholz** είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Ινστιτούτο Μουσικής Φυσιολογίας και Ιατρικής των Μουσικών [Institute of Music Physiology and Musicians' Medicine (IMMM)] του Πανεπιστημίου Μουσικής, Θεάτρου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης [University of Music, Drama and Media] στο Ανόβερο της Γερμανίας. Είναι κάτοχος πτυχίου Bachelor στη σύνθεση τζαζ μουσικής και μεταπτυχιακού τίτλου στην ψυχολογία. Έλαβε το διδακτορικό του στις Συστημικές Νευροεπιστήμες το 2015. Από το 2011 εργάζεται στον τομέα της Νευρολογικής Μουσικοθεραπείας.

E-mail: daniel.scholz@hmtm-hannover.de

Μουσικοτροπία της υγείας μέσω της Ρυθμικής Dalcroze

Ana Navarro Wagner

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Émile Jaques-Dalcroze ήταν ένας Ελβετός μουσικός παιδαγωγός ο οποίος υποστήριξε τη χρήση των μουσικών δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη διαφορετικών ανθρώπινων ιδιοτήτων, όπως είναι η συνείδηση, η προσωπικότητα, η ιδιοσυγκρασία, το υποσυνείδητο, το μυϊκό και νευρικό σύστημα, η φαντασία, οι σκέψεις, η συμπεριφορά, η δράση, η εμπιστοσύνη, η συγκέντρωση και η ελευθερία του πνεύματος. Πολλές από τις απόψεις και τις διαισθήσεις του αναγνωρίζονται πλήρως σε ορισμένες σύγχρονες μουσικοθεραπευτικές προσεγγίσεις, θεωρίες και πρακτικές. Οι στόχοι αυτού του άρθρου είναι να αναγνωριστεί η παρουσία της έννοιας της υγείας και της ευημερίας στις αντιλήψεις του Jaques-Dalcroze για τη Ρυθμική, και να αναπτυχθεί η κατανόηση της σύγχρονης πρακτικής της Ρυθμικής Dalcroze μέσα από το πρίσμα της σύγχρονης μουσικοθεραπευτικής θεωρίας. Το άρθρο αρχίζει με μια συζήτηση της έννοιας της «μουσικοτροπίας της υγείας» και, για να επεξηγήσει την έννοια αυτή, συνεχίζει με τη χρήση μικρών ιστοριών από την πρακτική της συγγραφέα ως δασκάλας της Ρυθμικής και ως μουσικοθεραπεύτριας. Μια δεύτερη ενότητα συνδέει τη θεωρία της επικοινωνιακής μουσικότητας με τις πρακτικές του αυτοσχεδιασμού μέσα από το πρίσμα της υγείας και της ευεξίας. Τέλος, στα συμπεράσματα παρατίθενται διαφορετικές ιδέες για το πώς μπορεί να εφαρμοστεί κανείς τη Ρυθμική έχοντας ως άξονα την υγεία και την ευεξία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ρυθμική Dalcroze, μουσικοθεραπεία, μουσικοτροπία, μουσικοτροπία της υγείας, κοινωνικοπολιτισμικός, υγεία και ευεξία, επικοινωνιακή μουσικότητα, αυτοσχεδιασμός.

Η **Ana Navarro Wagner** είναι δασκάλα μουσικής σε ένα δημοτικό σχολείο στη Βαρκελώνη, στην Ισπανία. Κατέχει πιστοποιητικό της μεθόδου Dalcroze από το Ινστιτούτο Joan Llongueres [L'Institut Joan Llongueres] και έχει εργαστεί εκεί ως καθηγήτρια Ρυθμικής για έξι χρόνια. Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές σπουδές της στη μουσικοθεραπεία στο Πανεπιστήμιο του Aalborg (Δανία).

Email: berebomito@yahoo.com

Η Ρυθμική Dalcroze στη θεραπεία παιδιών με συμπτώματα Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ)

Ewa Bogdanowicz

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυτό το άρθρο ασχολείται με την εφαρμογή της Ρυθμικής Dalcroze στην εργασία με παιδιά με συμπτώματα Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ). Περιλαμβάνει επιλεγμένα αποτελέσματα από μια διδακτορική μελέτη σχετικά με τη χρήση της Ρυθμικής σε εξάχρονα παιδιά με συμπτώματα ΔΕΠΥ, και αφορά κυρίως τον έλεγχο της κινητικής δραστηριότητας και των γνωστικών διαδικασιών όπως είναι για παράδειγμα η ελλειμματική προσοχή. Για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές μέθοδοι. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η συμμετοχή στη Ρυθμική Dalcroze αυξάνει την ικανότητα των παιδιών να ελέγχουν την κινητική τους δραστηριότητα ή να

επικεντρώνουν την προσοχή τους μειώνοντας την τάση για απόσπαση προσοχής. Το συμπέρασμα αυτής της μελέτης είναι ότι η μουσική και τα στοιχεία της έχουν αξίες οι οποίες δεν είναι μόνο μουσικές αλλά είναι πάνω απ' όλα εκπαιδευτικές και ότι επηρεάζουν την κινητική, τη γνωστική και την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών με και χωρίς αναπηρίες.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ρυθμική Dalcroze, συμπτώματα ΔΕΠΥ, εκπαίδευση και θεραπεία των παιδιών

Η **Ewa Bogdanowicz** (PhD) σπούδασε Ρυθμική Dalcroze στην Ακαδημία Μουσικής στο Κατοβίτσε [Music Academy, Katowice] και Μουσικοθεραπεία στην Ακαδημία Μουσικής στο Wrocław. Έχει επίσης ολοκληρώσει έναν σύντομο κύκλο σπουδών πάνω στην κινησιοπαιδαγωγική μέθοδο Sherborne. Η Ewa είναι επίκουρη καθηγήτρια στο Institute of Music στη Σχολή Καλών Τεχνών και Μουσικής του Πανεπιστημίου της Σιλεσίας στο Κατοβίτσε [Faculty of Fine Arts and Music, University of Silesia, Katowice]. Η διδακτορική της διατριβή (2012) είχε τίτλο «*Εκπαιδευτικές και θεραπευτικές αξίες της Ρυθμικής του Emil Jaques-Dalcroze για εξάχρονα παιδιά με συμπτώματα ΔΕΠΥ: Η αποδοτικότητα ενός ειδικού προγράμματος*». Πέρα από δασκάλα Ρυθμικής και χορού, η Ewa είναι και μουσικοθεραπεύτρια.

E-mail: ewkabk@interia.pl

Μουσική και κινητική εκπαίδευση βασισμένη στη Ρυθμική Dalcroze για ασθενείς με εγκεφαλικό τραυματισμό που βρίσκονται σε μονάδες μεταβατικής φροντίδας: Μια μελέτη εφαρμοσιμότητας

Hyun Gu Kang, Veronica Velazquez, Shoko Hino & Emily R. Rosario

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι γνωστικές και κινητικές αναπηρίες από τον τραυματισμό του εγκεφάλου σχετίζονται με την καθήλωση, τις πτώσεις και την κατάθλιψη. Με την έρευνα αυτή προσδιορίσαμε το κατά πόσο η ομαδική, πολυσχιδής εκπαίδευση που βασίζεται στη Ρυθμική Dalcroze είναι ένα εργαλείο που καταφέρνει να ενεργοποιήσει τις κινητικές, γνωστικές, συναισθηματικές και καρδιαγγειακές λειτουργίες ατόμων με εγκεφαλικό τραυματισμό. Σε μια κλινική αποκατάστασης συγκεντρώθηκαν ασθενείς με κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις ή εγκεφαλικό επεισόδιο οι οποίοι βρίσκονταν σε μονάδες μεταβατικής φροντίδας. Η παρέμβαση της Ρυθμικής Dalcroze πραγματοποιούνταν για 50 λεπτά την ημέρα, δύο φορές την εβδομάδα, για 6 εβδομάδες και περιελάμβανε δραστηριότητες που βασίζονταν σε μουσικά σήματα που απαιτούσαν τη χρήση της μνήμης, της προσοχής, του συντονισμού και της ισορροπίας. Τυπικές δραστηριότητες της Ρυθμικής Dalcroze τροποποιήθηκαν ειδικά γι' αυτόν τον πληθυσμό. Η διάθεση, ο ορθοστατικός έλεγχος, η γνωστική λειτουργία και η καρδιαγγειακή κατάσταση αξιολογήθηκαν πριν και μετά τις δραστηριότητες. Επτά άνδρες ηλικίας 23-71 ετών ολοκλήρωσαν την προκαταρκτική αξιολόγηση [pre-test]. Τρεις χρησιμοποίησαν βοηθήματα κινητικότητας. Έξι συμμετείχαν στην παρέμβαση και τρεις ολοκλήρωσαν την καταληκτική αξιολόγηση [post-test]. Οι περιπτώσεις των συμμετεχόντων που εγκατέλειψαν τις δραστηριότητες οφείλονταν στη δυσκολία μετακίνησης, στις ανησυχίες τους σχετικά με την ιατρική ασφάλιση οι οποίες δεν σχετίζονταν με τη μελέτη, στην έλλειψη υποστήριξης από το επαγγελματικό προσωπικό και την οικογένεια, και στη δυσανασχέτιση να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες όπου έπρεπε να σχηματίσουν ομάδα με κάποιον άλλο άνδρα. Όσον αφορά τους τρεις που ολοκλήρωσαν την καταληκτική αξιολόγηση, δεν βρέθηκαν μετρήσιμες αλλαγές στον τρόπο που λειτουργούσαν. Για τη βελτίωση των κλινικών αποτελεσμάτων ενδέχεται να χρειάζεται ένα πρόγραμμα μεγαλύτερης διάρκειας. Η Ρυθμική Dalcroze ήταν μια εφαρμόσιμη παρέμβαση σε μια ομάδα ασθενών με διαφορετικού τύπου εγκεφαλική βλάβη. Η παρουσία βοηθών εξασφάλισε ποικιλία ως προς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Η αφοσίωση ήταν μεγάλη (67%). Οι συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν καλά στη χρήση των στηριγμάτων και της ηχογραφημένης μουσικής που οι ίδιοι επέλεξαν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

εγκεφαλικός τραυματισμός, καρδιαγγειακός, Ρυθμική, γνωστική λειτουργία, κλινικός, εφαρμοσιμότητα, μουσικοθεραπεία, μεταβατική φροντίδα

Ο **Hyun Gu Kang*** είναι επίκουρος καθηγητής κινησιολογίας στο Κρατικό Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Σαν Μάρκος (California State University San Marcos). Το έργο του σχετικά με το βάδισμα, τον ορθοστατικό έλεγχο και την επιδημιολογία της πτώσης έχει δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά βιομηχανικής και κλινικής θεματολογίας. Ο ίδιος σήμερα εποπτεύει στο πανεπιστήμιο προγράμματα πρόληψης της πτώσης σε συνεργασία με το San Marcos Senior Activities Centre. Κατέχει διδακτορικό δίπλωμα στην κινησιολογία από το Πανεπιστήμιο του Τέξας στο Austin.

Email: hkang@csusm.edu

Η **Veronica Velazquez** κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο (Master of Science) στην κινησιολογία και είναι ειδικευμένη θεραπεύτρια μασάζ. Διδάσκει στο Πανεπιστήμιο των Επιστημών Υγείας της Νότιας Καλιφόρνιας (Southern California University of Health Sciences).

Email: veronicavelazquez@scuhs.edu

Η **Shoko Hino** είναι λέκτορας στο Πανεπιστήμιο San Marcos της Καλιφόρνιας. Κατέχει άδεια για άσκηση της Ρυθμικής Jaques-Dalcroze από το Longy School of Music και σπούδασε με τη Lisa Parker. Έχει διδάξει μαθήματα Ρυθμικής σε παιδιά, ενήλικες, ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας, και σε ασθενείς με εγκεφαλική βλάβη. Είναι πιανίστρια με διδακτορικό δίπλωμα ειδικευσης (DMA) από το Πανεπιστήμιο του Μισούρι στο Kansas City υπό τη διδασκαλία του Robert Weirich.

Email: shino@csusm.edu

Η **Emily R. Rosario** είναι διευθύντρια του ερευνητικού ινστιτούτου στην κλινική Casa Colina Hospital and Centers for Healthcare. Είναι νευροεπιστήμονας και οι μελέτες της αφορούν το βάδισμα, τις πτώσεις και τα κλινικά αποτελέσματα της ιατρικής της αποκατάστασης. Κατέχει διδακτορικό δίπλωμα στις νευροεπιστήμες από το Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας.

Email: erosario@casacolina.org

Μια διερευνητική μελέτη της ροής και της απόλαυσης σε μια παρέμβαση για τους ηλικιωμένους στο Μεξικό βασισμένη στη Ρυθμική Dalcroze

Elda Nelly Treviño & Javier Álvarez Bermúdez

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά την τελευταία δεκαετία, στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες παρουσιάζεται μια αυξανόμενη ζήτηση για συνεδρίες Ρυθμικής Dalcroze που αφορούν ηλικιωμένους ανθρώπους. Ωστόσο, στη Λατινική Αμερική επί του παρόντος δεν υπάρχει κάποιο καθιερωμένο πρόγραμμα γι' αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα. Κατά τη διάρκεια τριών εβδομάδων, αξιολογήθηκε η επίδραση που είχαν έξι συνεδρίες παρέμβασης βασισμένες στη Ρυθμική Dalcroze σε μια ομάδα εννέα ατόμων (έξι γυναικών και τριών ανδρών) με μέσο όρο ηλικίας 69,8 ετών. Στις συνεδρίες χρησιμοποιήθηκαν αντιπροσωπευτικές ασκήσεις της Ρυθμικής Dalcroze με σκοπό να αξιολογηθεί η «κατάσταση της ροής» [state of flow], όπως περιγράφεται από τον Csikszentmihalyi χρησιμοποιώντας μια ισπανική έκδοση της κλίμακας SFSS, και το επίπεδο της απόλαυσης της φυσικής δραστηριότητας σύμφωνα με την κλίμακα PACES των Kendzierski και DeCarlo (σε συντετμημένη έκδοση). Το σχέδιο μίας ομάδας αξιολόγησε όλες τις μεταβλητές μετά την πρώτη συνεδρία και μετά την παρέμβαση. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από όλους τους δείκτες της κλίμακας PACES ήταν πανομοιότυπα τόσο

μετά την πρώτη συνεδρία όσο και στο τέλος της παρέμβασης. Αντιθέτως, τα αποτελέσματα τριών από τις εννέα συνιστώσες της κλίμακας SFSS απέκλιναν ελαφρώς από εκείνα που προέκυψαν μετά την παρέμβαση. Τα αποτελέσματα των υπόλοιπων έξι συνιστωσών δεν απέκλιναν. Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι είναι απαραίτητη η επανεξέταση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας διαχείρισης κλιμάκων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

ροή [flow], Ρυθμική Dalcroze, απόλαυση, ηλικιωμένοι, βέλτιστη εμπειρία, μουσική, κίνηση

Η **Elda Nelly Treviño** (MM) είναι η γενική συντονίστρια του Προγράμματος Πιστοποίησης Dalcroze στο Μεξικό στο Conservatorio de las Rosas στη Moréλια στο Michoacán και λέκτορας στο Facultad de Música, Universidad Autónoma de Nuevo León. Διανύει μια ανθίζουσα καριέρα ως σύμβουλος και επισκέπτρια λέκτορας σε όλο το Μεξικό και στο εξωτερικό, ενώ ταυτόχρονα προωθεί ενεργά τον πολιτισμό και είναι πιανίστρια που συνεργάζεται με άλλους μουσικούς και καλλιτέχνες. Η Elda Nelly κατέχει βασικό πτυχίο (BM) και μεταπτυχιακό τίτλο (MM) στην πιανιστική φιλολογία και παιδαγωγική (Piano Literature and Pedagogy) από το Πανεπιστήμιο του Τέξας στο Austin, και άδεια της μεθόδου Dalcroze από το Πανεπιστήμιο Carnegie Mellon. Αυτή τη στιγμή συνεχίζει τις διδακτορικές της σπουδές στην ψυχολογία στο Universidad Autónoma de Nuevo León.

E-mail: eldanelly@gmail.com

Ο **Javier Álvarez Bermúdez** (PhD) είναι αναπληρωτής καθηγητής του Facultad de Psicología, Universidad Autónoma de Nuevo León και μέλος του Εθνικού Συστήματος Ερευνητών στο Μεξικό. Είναι συγγραφέας περισσότερων από δέκα βιβλίων και πολυάριθμων ερευνητικών άρθρων σε διεθνή περιοδικά, είναι κριτής πολλών ερευνητικών επιτροπών και επισκέπτης καθηγητής πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων σε όλο το Μεξικό και στο εξωτερικό. Τα ενδιαφέροντα του Javier κινούνται στο πεδίο της οικογενειακής βίας, των κοινωνικών ζητημάτων των ευάλωτων ομάδων και της ψυχολογίας της υγείας. Κατέχει διδακτορικό δίπλωμα στην Κοινωνική Ψυχολογία από τη Χώρα των Βάσκων στην Ισπανία, μεταπτυχιακό στην Ανώτερη Εκπαίδευση και πτυχίο στην Ψυχολογία από το Universidad Autónoma de Nuevo León του Μεξικό.

E-mail: jabnl@hotmail.com

Μια εννοιολογική συζήτηση της ενσωμάτωσης στην ειδική μουσική παιδαγωγική: Η περίπτωση της Ρυθμικής Dalcroze

Sanna Kivijärvi, Katja Sutela & Riikka Ahokas

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν δυσκολίες στη μάθηση, την αντίληψη και την επικοινωνία, που συχνά θέτουν σε δοκιμασίες τη συμμετοχή τους σε παραδοσιακά οργανωμένα μαθήματα ενόργανης μουσικής. Οι προσεγγίσεις της μουσικής παιδαγωγικής που βασίζονται στην ενσωμάτωση επικεντρώνονται στην αξιοποίηση των κινήσεων του σώματος για τη δημιουργία και την ενίσχυση της μάθησης. Οι ενσωματωμένες μουσικές δραστηριότητες προέρχονται από τις προσωπικές εμπειρίες των μαθητών, και γι' αυτό είναι σε θέση να καλύψουν αποτελεσματικά τις ποικίλες ανάγκες των μαθητών. Σε αυτό το άρθρο, παρέχουμε κάποιες εισαγωγικές παρατηρήσεις σχετικά με το εννοιολογικό περιεχόμενο και τη σφαίρα της ενσωμάτωσης στο πλαίσιο της ειδικής μουσικής παιδαγωγικής. Χρησιμοποιούμε τη Ρυθμική Dalcroze ως παράδειγμα, μιας και είναι βαθιά ριζωμένη στην ενσωματωμένη μουσική πράξη και έχει μια μακρά ιστορία εφαρμογής στον τομέα αυτό.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

ενσωμάτωση, ειδική μουσική παιδαγωγική, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, Ρυθμική Dalcroze

Η **Sanna Kivijärvi** είναι υποψήφια διδάκτορας στην Ακαδημία Sibelius στο Πανεπιστημίου Τεχνών του Ελσίνκι (Φινλανδία). Έχει διεπιστημονικό υπόβαθρο εκπαίδευσης με έμφαση στην ειδική παιδαγωγική, τη μουσική παιδαγωγική και την κοινωνιολογία. Η Kivijärvi ασχολείται με διάφορα διεθνή ακαδημαϊκά ερευνητικά προγράμματα που εστιάζουν στη μουσική εκπαίδευση μαθητών με ειδικές ανάγκες υποστήριξης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στους τρόπους με τους οποίους η μουσική παιδαγωγική μπορεί να προωθήσει την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.

Email: sanna.kivijarvi@uniarts.fi

Η **Katja Sutela** είναι υποψήφια διδάκτορας, και ως λέκτορας μερικής απασχόλησης στο Πανεπιστήμιο του Ουλου (Φινλανδία) διδάσκει μουσική και κίνηση και ειδική μουσική παιδαγωγική. Για δέκα χρόνια δίδαξε μουσική σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σ' ένα ειδικό σχολείο. Μεταξύ των ερευνητικών της ενδιαφερόντων είναι η ενσωμάτωση, η ειδική παιδαγωγική, η έρευνα που βασίζεται σε αφηγήσεις και η σχέση μεταξύ των μεθόδων της μουσικής παιδαγωγικής και της παιδαγωγικής σκέψης. Αυτή τη στιγμή εκπονεί διδακτορική έρευνα σχετικά με την ανάπτυξη της μεσολάβησης σε σωματικές μουσικές αλληλεπιδράσεις με παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Email: katja.sutela@oulu.fi

Η **Riikka Ahokas** είναι δασκάλα μουσικής με ειδίκευση στη μουσική και την κίνηση. Έχει μεγάλη εμπειρία εργασίας στον τομέα της ειδικής μουσικής παιδαγωγικής, ιδιαίτερα με μαθητές που παρουσιάζουν διαταραχές αυτιστικού φάσματος. Σήμερα εργάζεται με μαθητές και παιδιά με δυσκολίες στην ανάγνωση ή/και άλλες δυσκολίες που σχετίζονται με τη γλώσσα. Διεξάγει τη διδακτορική της έρευνα στη μουσική παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο της Jyväskylä (Φινλανδία).

Email: ahoriik@student.jyu.fi

Ενταξιακή μουσική εκπαίδευση: Οι δυνατότητες της προσέγγισης Dalcroze για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Katja Sutela, Marja-Leena Juntunen & Juha Ojala

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σ' αυτό το άρθρο συζητούμε τις δυνατότητες της μουσικής παιδαγωγικής για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που εμπνέεται από τη μέθοδο Dalcroze, με βάση τα προκαταρκτικά πορίσματα μιας εν εξελίξει διδακτορικής έρευνας (εθνογραφική μελέτη) και τις εμπειρίες της πρώτης συγγραφέα από τη δεκαετή διδασκαλία μουσικής σ' ένα ειδικό σχολείο. Σ' αυτό το πλαίσιο, μια ολιστική προσέγγιση βασισμένη στις εκπαιδευτικές ιδέες του Jaques-Dalcroze προσέφερε πολύτιμες και ουσιαστικές εμπειρίες μάθησης, και αποτέλεσε ένα εργαλείο για τη βαθύτερη κατανόηση της μουσικής, του εαυτού και των άλλων. Το σχέδιο της έρευνας, κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους, περιελάμβανε την παρέμβαση με μουσική και κίνηση σε μια ομάδα Φιλανδών μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούσαν στην όγδοη και στην ένατη τάξη. Η εργασία αυτή βασίζεται στον αναστοχασμό της πρώτης συγγραφέα τόσο απέναντι στην παρέμβαση (σημειώσεις πεδίου και ημερολόγιο έρευνας) όσο και απέναντι στα δεδομένα των συνεντεύξεων με δασκάλους.

Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι η προσέγγιση Dalcroze προωθεί ίσες ευκαιρίες ώστε οι μαθητές με ειδικές ανάγκες να καταφέρουν να βιώσουν τη μουσική και να αναπτύξουν και να επιδείξουν τις ικανότητές τους, τη μουσική τους γνώση και ενέργεια. Στις δραστηριότητες της μουσικής-κίνησης, η χαρά της συνεργασίας με τους συμμαθητές και τον δάσκαλο/τη δασκάλα από τη μία πλευρά, και η απόλαυση των σωματικών εμπειριών του κάθε μαθητή από την άλλη είναι συνυφασμένες με τις διαδικασίες της ενσωματωμένης μουσικής αλληλεπίδρασης. Αυτή η αλληλεπίδραση, με στόχο κατά κύριο λόγο τη μάθηση μέσα στη μουσική και μέσω της μουσικής, προκαλεί συναισθήματα και προσφέρει στους μαθητές

ευκαιρίες για να αντιμετωπίσουν τα συναισθήματά τους και να κατανοήσουν τις καταστάσεις της μάθησης και της ζωή γενικά.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

ειδική μουσική παιδαγωγική, προσέγγιση Dalcroze, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μουσική και κίνηση, ενσωμάτωση, ενσωματωμένη νόηση

Η **Katja Sutela** είναι υποψήφια διδάκτορας και ως Λέκτορας μερικής απασχόλησης στο Πανεπιστήμιο του Oulu (Φινλανδία) διδάσκει μουσική και κίνηση και ειδική μουσική παιδαγωγική. Για δέκα χρόνια δίδαξε μουσική σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σ' ένα ειδικό σχολείο. Μεταξύ των ερευνητικών της ενδιαφερόντων είναι η ενσωμάτωση, η ειδική παιδαγωγική, η έρευνα που βασίζεται σε αφηγήσεις και η σχέση μεταξύ των μεθόδων της μουσικής παιδαγωγικής και της παιδαγωγικής σκέψης. Αυτή τη στιγμή εκπονεί διδακτορική έρευνα σχετικά με την ανάπτυξη της μεσολάβησης σε σωματικές μουσικές αλληλεπιδράσεις με παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Email: katja.sutela@oulu.fi

Η **Marja-Leena Juntunen** (PhD, MMus) είναι Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής στην Ακαδημία Sibelius, του Πανεπιστημίου Τεχνών του Ελσίνκι στη Φινλανδία, όπου διδάσκει παιδαγωγικές και ερευνητικές σπουδές, και επιβλέπει μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές. Κατέχει άδεια Dalcroze από το Πανεπιστήμιο Carnegie Mellon και έχει οργανώσει εργαστήρια εμπνευσμένα από τη μέθοδο Dalcroze και έχει δώσει διαλέξεις τόσο στη Φινλανδία όσο και στο εξωτερικό. Οι περιοχές του ερευνητικού της ενδιαφέροντος καλύπτουν την αφηγηματική έρευνα, την εκπαίδευση των δασκάλων μουσικής, την ανώτερη μουσική εκπαίδευση, την παιδαγωγική Dalcroze και την ενσωμάτωση. Έχει δημοσιεύσει διδακτικό υλικό και εγχειρίδια, καθώς και πολλές μονογραφίες, κεφάλαια σε βιβλία και άρθρα σε διεθνή και φινλανδικά ερευνητικά περιοδικά. Ως αναγνώστρια και με την επισκόπηση άρθρων συνεργάζεται με το *International Journal of Music Education: Practice and the Finnish Journal of Music Education*.

Email: marja-leena.juntunen@uniarts.fi

Ο **Juha Ojala** είναι Καθηγητής Μουσικής Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο του Oulu στη Φινλανδία. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σχετικά με την εμπειρία και το νόημα στη μουσική, τη μουσική εκπαίδευση και τη μουσική τεχνολογία. Έχει επιμεληθεί βιβλία σχετικά με την τεχνολογία της μουσικής παιδαγωγικής και την παιδαγωγική της σύνθεσης και είναι ο συντάκτης του περιοδικού *Musiikki* της φινλανδικής Μουσικολογικής Εταιρείας. Είναι απόφοιτος της μουσικής Ακαδημίας Sibelius (MM, πιάνο), του Peabody Institute (MM, πιάνο, σύνθεση, ηλεκτρονική μουσική και μουσική ηλεκτρονικών υπολογιστών) και του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι (PhD, μουσικολογία). Ο Juha δραστηριοποιείται επίσης ως επιβλέπων διατριβών και ως μουσικός και είναι ο υπεύθυνος της Κοινότητας Έρευνας στην Εκπαίδευση, τη Μουσική, και τις Τέχνες [Community of Research in Education, Music, and the Arts – CREMA] στο Πανεπιστήμιο του Oulu.

Email: juha.ojala@oulu.fi

Η Ρυθμική Dalcroze ως ψυχοκινητική εκπαίδευση για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Μια συνέντευξη με τη Marie-Laure Bachmann

John Habron & Marie-Laure Bachmann

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σ' αυτή τη συνέντευξη, η Bachmann διηγείται τις εμπειρίες της παιδικής της ηλικίας και της κατάρτισής της στη Ρυθμική Dalcroze. Περιγράφει τις πανεπιστημιακές της σπουδές στη Γενεύη, συμπεριλαμβανομένων των διαλέξεων του Jean Piaget, και το πώς άρχισε να ενδιαφέρεται για τη θεραπευτική χρήση της μεθόδου Dalcroze. Μεταξύ άλλων, η Bachmann μοιράζεται τις αναμνήσεις της από την εργασία της με κωφά παιδιά και τα όσα έμαθε από τη δασκάλα και μέντορά της Claire-Lise Dutoit. Η Bachmann μιλά επίσης για τις

θεωρητικές και πρακτικές πτυχές της μεθόδου Dalcroze, αντλώντας αναφορές από την πολυετή εμπειρία της ως επαγγελματία και εκπαιδεύτριας δασκάλας. Τέλος, αναστοχάζεται σχετικά με τη θέση που κατέχει η πρακτική Dalcroze εντός των ευρωπαϊκών παραδόσεων της Ρυθμικής και της μουσικοθεραπείας. Αυτή η συνέντευξη θα έχει ενδιαφέρον όχι μόνο για εκείνους που θέλουν να κατανοήσουν τις προσεγγίσεις Dalcroze σχετικά με τη μουσικοτροπία της υγείας στην πράξη και τη θεωρία, αλλά και για τους ιστορικούς της μουσικής παιδαγωγικής και της μουσικοθεραπείας που επιθυμούν να συνδέσουν τους επαγγελματίες της μεθόδου Dalcroze με τους επαγγελματίες του χώρου της υγείας, ειδικά στη Γενεύη κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ρυθμική Dalcroze, μουσική, Claire-Lise Dutoit, ψυχοκινητική εκπαίδευση, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιά

Ο **John Habron** (PhD) είναι πρόεδρος του τμήματος μουσικής εκπαίδευσης στο Royal Northern College of Music στο Ηνωμένο Βασίλειο, συνεργάτης (Senior Research Fellow) της ερευνητικής ομάδας MASARA (Musical Arts in Southern Africa: Resources and Applications) του North-West University, Νότια Αφρική, και μουσικοθεραπευτής. Έχοντας εκπαιδευτεί αρχικά ως συνθέτης, σταδιακά μετατόπισε το ενδιαφέρον του στη διεπιστημονική έρευνα σε όλους τους τομείς της μουσικής παιδαγωγικής και της μουσικοθεραπείας, εκδίδοντας επιστημονικά άρθρα μεταξύ άλλων και στο *International Journal of Music Education*, στο *Journal of Research in Music Education*, στο *Journal of Dance and Somatic Practices*, στο *TD: The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa* και στο *British Journal of Occupational Therapy*. Ο John οργανώνει το Διεθνές Συνέδριο των Σπουδών Dalcroze (Κόβεντρι 2013, Βιέννη 2015, Κεμπέκ 2017) και είναι πρόεδρος της επιστημονικής του επιτροπής.

E-mail: John.Habron@nrcm.ac.uk

Ως παιδί, η **Marie-Laure Bachmann** μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον μουσικής και Ρυθμικής Dalcroze. Ολοκλήρωσε τις ανώτερες σπουδές της στη Γενεύη (δίπλωμα παιδαγωγικής για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και δίπλωμα πειραματικής και γενετικής ψυχολογίας) και κατέχει το δίπλωμα Diplôme Supérieur του Institut Jaques-Dalcroze. Η Bachmann εφάρμοσε τη μέθοδο Dalcroze σε παιδιά με ειδικές ανάγκες για 30 χρόνια. Δίδαξε θεωρία και πρακτική της Ρυθμικής Dalcroze σε επαγγελματίες σπουδαστές στο Institut Jaques-Dalcroze για περίπου 17 χρόνια και διετέλεσε διευθύντρια εκεί από το 1990 έως το 2006. Η Bachmann είναι πρόεδρος της AAJD (Association des Amis de Jaques-Dalcroze) και μέλος του Collège de l'Institut Jaques-Dalcroze. Είναι συγγραφέας του *Dalcroze Today: An Education through and into Music* (Bachmann 1991).

E-mail: marielaurebachmann@wanadoo.fr

Αναμνήσεις της Mimi Scheiblaueer και η ανάπτυξη της Ρυθμικής Dalcroze ως θεραπευτικής πρακτικής: Μια συνέντευξη με την Eleonore Witoszynskij

John Habron & Eleonore Witoszynskij

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη συνέντευξη αυτή η Witoszynskij θυμάται την πρώτη της συνάντηση με τη Ρυθμική [Rhythmics] κατά την περίοδο αμέσως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 είχε την ευκαιρία να μαθητεύσει κοντά στη Mimi Scheiblaueer, η οποία υπήρξε μαθήτρια του Jaques-Dalcroze και πρωτοπόρος στην ανάπτυξη της μουσικοθεραπείας. Η Witoszynskij ανακαλεί λεπτομερώς στη μνήμη της τη διδασκαλική προσέγγιση της Scheiblaueer, περιγράφοντας τις στρατηγικές και τις ασκήσεις που εκείνη επιτόνησε, και μιλά για τη βαθιά εντύπωση που της έκανε αυτή η εμπειρία. Η συνέντευξη περιλαμβάνει και σκέψεις για τις δασκάλες της, την Brigitte Müller και τη Rosalia Chladek, οι οποίες έμελλε να γίνουν συναδέλφισσές της. Η Witoszynskij μοιράζεται τις θεωρητικές της προσεγγίσεις για τη μουσική και την κίνηση, οι οποίες

αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της εργασίας της με παιδιά με διάφορες αναπηρίες και με ενήλικες με καρκίνο, και μέσα από τη δική της δέσμευση σε μια συνεχή μελέτη. Αυτή η συνέντευξη απευθύνεται σε ερευνητές του πεδίου των Σπουδών Dalcroze, σε ιστορικούς της ρυθμικής αγωγής και της μουσικοθεραπείας, και σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται για την πρακτική και τη θεωρία της μουσικής και της κίνησης που αναπτύχθηκε κυρίως στη γερμανόφωνη Ελβετία και την Αυστρία από το έργο του Jaques-Dalcroze.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ρυθμική Dalcroze, Ρυθμική, μουσική, Mimi Scheiblaue, Brigitte Müller, Rosalia Chladek, Cary Rick

Ο **John Habron** (PhD) είναι πρόεδρος του τμήματος μουσικής εκπαίδευσης στο Royal Northern College of Music στο Ηνωμένο Βασίλειο, συνεργάτης (Senior Research Fellow) της ερευνητικής ομάδας MASARA (Musical Arts in Southern Africa: Resources and Applications) του North-West University, Νότια Αφρική, και μουσικοθεραπευτής. Έχοντας εκπαιδευτεί αρχικά ως συνθέτης, σταδιακά μετατόπισε το ενδιαφέρον του στη διεπιστημονική έρευνα σε όλους τους τομείς της μουσικής παιδαγωγικής και της μουσικοθεραπείας, εκδίδοντας επιστημονικά άρθρα μεταξύ άλλων και στο *International Journal of Music Education*, στο *Journal of Research in Music Education*, στο *Journal of Dance and Somatic Practices*, στο *TD: The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa* και στο *British Journal of Occupational Therapy*. Ο John οργανώνει το Διεθνές Συνέδριο των Σπουδών Dalcroze (Κόβεντρι 2013, Βιέννη 2015, Κεμπέκ 2017) και είναι πρόεδρος της επιστημονικής του επιτροπής.

E-mail: John.Habron@rncm.ac.uk

Γεννημένη στη Βιέννη το 1941, η **Eleonore Witoszynskyj** (MPhil) ακολούθησε σπουδές στη Ρυθμική στο Ωδείο της Ζυρίχης και στο Πανεπιστήμιο Μουσικής και Παραστατικών Τεχνών της Βιέννης (Universität für Musik und darstellende Kunst Wien ή MDW). Εκτός από τις σπουδές της στο πιάνο και στη φλογέρα, σπούδασε και διδακτική μουσικών οργάνων, ψυχολογία και θεραπεία της εκπαίδευσης, καθώς και χοροθεραπεία και ανάλυση της κίνησης για άτομα με σωματικές και διανοητικές αναπηρίες. Η Witoszynskyj έχει εκτεταμένη εμπειρία διδασκαλίας στο Ινστιτούτο Παιδαγωγικής Μουσικής και Κίνησης & Μουσικοθεραπείας (Institute of Music and Movement Education & Music Therapy) στο MDW, όπου άρχισε να εργάζεται το 1968 και όπου σήμερα είναι καθηγήτρια της θεωρίας της μουσικής και κίνησης. Οι δημοσιεύσεις της περιλαμβάνουν τα βιβλία *Erziehung durch Musik & Bewegung* (3rd Edition, 2011) και *Lebendiges Lernen durch Musik, Bewegung, Sprache* (2009) και πολυάριθμα άρθρα.

Email: witoszynskyj@teleweb.at